

DISCURS DE PAUL PRESTON

Rector Magnífic de la Universitat Rovira i Virgili, Dr. Josep Anton Ferré,
Distingits professors i autoritats universitàries,
Amics i amigues,
Senyors i senyores,

De bell antuvi, vull palesar el meu reconeixement per aquesta distinció en aquesta universitat, en aquesta província i en Catalunya, tres espais que, com intentaré demostrar, tenen una gran importància en la meva vida.

A continuació, he d'expressar el meu agraïment per la *laudatio* que han fet els meus padrins, els professors Reig Tàpia i Sánchez Cervelló. He de dir que no em reconec del tot dins les seves paraules. Tot i així, els agraeixo tot el que han dit i potser més encara per què no han dit.

Sembla que el professor Reig sap molt de mi i moltes coses que jo mateix havia oblidat. El que no ha dit és que quan jo vaig arribar a Espanya, l'any 1969, ell era literalment el primer historiador que vaig conèixer. Tots dos estàvem preparant sengles tesis doctorals i vam coincidir a l'Ateneu de Madrid. Anàvem compaginant les nostres activitats acadèmiques amb una altra de més agradable encara que molt més difícil. Em refereixo a la persecució de dues noies boniques de la Universitat Complutense. L'amistat que va néixer aleshores, malgrat unes dècades sense veure'ns, ha durat i ha crescut des de llavors a través d'una sèrie de col·laboracions que han sortit al llum en publicacions sobre la història contemporània espanyola.

Vaig dir que Catalunya, Tarragona i la Universitat Rovira i Virgili tenen molt d'importància en la meva vida, tot i que en cada cas he de fer alguna matisació.

Fa molts anys que vaig venint a Catalunya —de fet des de l'any 1970. Vaig tenir al llarg dels anys una molt bona relació amb molts historiadors catalans, des del gran Josep Fontana, passant per Josep Termes, autor del llibre esgarrifós *Misèria i pobresa* sobre els fets del poble tarragoní la Fatarella, i després amb Panxo Borja de Riquer, amb Pelai Pagès, amb Josep Maria Soler i Sabater, amb Joan Villaroya i Font, amb Carme Molinero, amb Conxita Mir i amb d'altres. Però potser la relació més important, a títol personal i en sentit científic i ètic, ha estat sobretot amb el pare Hilari Ragner. Aquest matí els periodistes m'han fet unes preguntes sobre les acusacions que s'han fet respecte a una suposada persecució del castellà ací a Catalunya. Els he respost que, pel que fa a la meva experiència, cap d'aquests historiadors, ni cap persona al carrer, sense excepció, mai van criticar ni esmentar el fet de la meva incapacitat de parlar català.

Tot i que, com acabo de dir, vaig tenir molts de contactes i col·laboracions amb col·legues catalans, crec que la meva relació de debò amb Catalunya no va començar fins ben entrat el segle XXI. Em refereixo al moment quan finalment vaig aprendre una mica de català. No era exactament la millor manera d'aprendre'l començar amb seixanta anys. És una cosa curiosa que, tot i que aquesta relació va començar de la mà de gent del Monestir de Montserrat ha acabat ací, a Tarragona, al Monestir de Poblet. Ja ha contat el professor Reig Tapia l'anècdota de la capsa de vídeos VHS i cassetts enviada pel meu mestre i amic, el pare Hilari Ragner, encara que no ha parlat del paper jugat per a la meva gossa que m'acompanyava durant els llargs passeigs quan escoltava les cintes. El procés del meu aprenentatge del català va ésser accelerat durant un viatge inoblidable que vaig fer a Montserrat per veure als pares Ragner i Massot i Muntaner. Hi vaig pujar amb l'Albert Manent, gran català i autor de moltes obres importants, entre les quals un estudi de la repressió al Camp de Tarragona.

Potser perquè havia tingut unes experiències lingüístiques molt desagradables a França, recordo amb molt de plaer la calor tan diferent amb la qual la gent va rebre els meus esforços de principiant de l'espanyol. El que em va passar a Catalunya era potser més calorós encara. A més a més, en començar a poder parlar català, on vaig poder practicar-lo va ésser a Tarragona. Després del meu viatge a Montserrat recordo una estona que vaig passar a Valls, on vaig establir una estreta amistat amb Fernanda Casas i el seu marit, Egberto Matos. Malgrat aquesta amistat, encara no he tingut la sort de coincidir amb la temporada dels calçots i roman una assignatura pendent fer una calçotada amb ells.

En parlant de Valls, tothom pensa en els seus castellers, i com ja m'ha recordat el professor Reig, he de confessar que, malgrat els meus enllaços afectuosos amb Valls, sóc afiliat honorífic de la competència, la Colla Jove Xiquets de Tarragona.

Com no podia ésser d'altra manera, la província de Tarragona suposa per a mi la Guerra Civil i la Batalla de l'Ebre. Durant molts d'anys, he tingut una gran amistat a Marçà amb un parell d'anglesos, Roger i Angela Jackson, ella estudiant dels serveis mèdic de les Brigades i presidenta de l'associació per la memòria No Jubilem la Memòria. Amb ells vaig visitar molts llocs històrics de la Guerra Civil, entre altres, Móra d'Ebre, Corbera d'Ebre, Miravet, Flix, Gandesa i l'hospital improvisat en una cova a prop de la Bisbal de Falset sobre el qual ella va escriure un llibre important. A un punt clau de la batalla, la cota 705 de la serra de Pàndols, a la vora del Pinell de Brai, hi vaig anar una vegada amb el meu amic Antoni Vives i una altra amb Jack Jones, heroi de les Brigades Internacionals, per descobrir una placa als morts de les Brigades.

No tot ha estat relacionat amb la Guerra. A Falset vaig conèixer els vins de Montsant i Capçanes, i a Gratallops i l'Escal, els vins del Priorat.

Ací, a la Universitat Rovira i Virgili, he tingut el privilegi de poder col·laborar amb col·legues distingits com ara Josep Sànchez Cervelló, Alberto Reig Tapia, Montserrat Duch, Joan Maria Thomàs i Xavier Moreno Julià, i ja fora de la història, amb aquest geni de la informàtica, Manel Sanromà. Aquestes connexions van culminar al setembre de l'any 2013 quan el seu predecessor, el rector Francesc Xavier Grau Vidal, em va concedir l'honor de poder dictar la conferència inaugural del curs acadèmic.

Així en aquest recorregut de Catalunya, Tarragona i la URV he arribat ací, però això no respon a la pregunta que em fan amb freqüència, és a dir: com vaig fer el viatge d'un barri obrer de Liverpool no només a Tarragona sinó a dedicar la meva vida professional a la història d'Espanya. Atès que he respost molt sovint, ací ara només en faré un curt resum. Liverpool va ésser una ciutat molt castigada pels bombardeigs alemanys. Durant la meva infantesa i adolescència, allò, el Blitz, va ésser tema constant de la conversa dels adults i dels jocs dels nens, petites batalles entre britànics i alemanys, i després la construcció de maquetes d'avions de la guerra, Junkers i Messerschmidt, Hurricane i Spitfire. De tot això va néixer un gran interès per la guerra mundial i sobretot pels seus orígens. Evidentment, hi ha altres coses de Liverpool que van contribuir a la meva formació. El sentit de comunitat dels veïns d'un barri pobre, un sentit fomentat pels meus avis, ha tingut molt d'influència en els meus llibres. No puc dir amb certesa si allò que ha dit el professor Reig respecte al lloc preferent que l'Everton ocupa en el meu cor és rellevant. És veritat i he de dir que he après molt de l'Everton, que també m'ha servit en la meva feina —reforçar aquell sentit de comunitat i saber perdre a més de guanyar.

Bé, tornant a les coses concretes. Tot i que vaig tenir la sort de guanyar una beca per estudiar història a la Universitat d'Oxford, la carrera universitària allà

era molt tradicional, més aviat centrada en la història medieval i moderna i qüestions constitucionals. A més a més, molts professors van creure amb un cert menyspreu que la història contemporània era feina de periodistes. Per tant, no seria fins a la meva sortida d'Oxford i passar a la Universitat de Reading per fer un màster en Història Contemporània que vaig poder estudiar les coses que més m'interessaven. Vaig tenir la sort de començar a investigar a fons els anys trenta i la Guerra Civil espanyola amb el professor Hugh Thomas. Crec que agafar-ne una addicció va ésser només qüestió d'un parell de mesos. Vull dir una addicció a l'estudi de la Guerra Civil, no al professor Thomas. Per tant, havia sentit la necessitat d'aprendre el castellà.

Després de fer el màster a Reading, vaig tornar a Oxford per fer el doctorat sobre els orígens socials de la Guerra Civil. Es va publicar la meva tesina de màster i al començament dels meus estudis doctorals, el professor Thomas va convèncer-me que calia enviar-ne un exemplar a Herbert Southworth, el gran historiador excèntric americà. Southworth havia treballat a Nova York en una agència de notícies per a la República espanyola durant la Guerra Civil. En dedicar la seva vida a estudiar la Guerra Civil, seria després autor d'obres clàssiques com ara *El mito de la cruzada de Franco* i *La destrucción de Guernica*. Aviat vaig arribar a tenir una relació més aviat filial amb ell. D'ell vaig aprendre moltíssim empíricament, teòricament i sobretot humanament fins al punt de convertir-se Herbert en la més important inspiració del meu treball.

Tot i així, potser la lliçó seva més important la vaig aprendre amb la seva mort. Aquella lliçó fou molt senzilla: fou que tant de saviesa desapareix amb la mort del savi. Tanta era la saviesa seva que amb prou feines es podria haver estalviat tota. Malgrat això, es va estalviar-ne quelcom, milers de llibres a la Universitat de Califòrnia, alguns d'altres i uns papers al Museu de la Pau a Gernika, però

moltes coses seves no s'han conservat. Per tant, sempre he fet un esforç per ésser disponible al alumnes i als lectors tot el que pugui.

Parlant de Southworth i dels seves lliçons, ens torna finalment ací, a Tarragona. Hi havia una connexió molt important entre Southworth i Catalunya. Ell n'era un gran amic i em sembla no massa agosarat dir que també un gran suport al president exiliat Josep Tarradellas. Fa uns minuts el professor Reig Tapia ha esmentat el meu donatiu al Monestir de Poblet. En part era per això que acabo de dir de la saviesa perduda de Southworth que vaig acceptar un suggeriment del meu amic Antoni Vives de deixar el meu arxiu a Poblet. Tanmateix, hi havia una altra raó que, aleshores, no coneixia i que vaig conèixer fa poc. A Poblet hi ha una correspondència voluminosa entre Herbert i el president, i entre sengles dones, Antònia Macià i Suzanne Maury, una correspondència que em va confirmar el grau d'amistat entre totes dues famílies.

Amb aquest breu recorregut per la meva vida i, sobretot, la meva vida diguem-ne catalana, he estat acostant-me a Tarragona i a aquesta universitat. La Universitat Rovira i Virgili gaudeix ara d'una ben merescuda reputació internacional digna del nom del gran Antoni Rovira i Virgili. Per tant, Senyor Rector, sóc molt conscient de l'honor que em fa i el privilegi de poder considerar-me d'ara endavant una petita part de la Universitat Rovira i Virgili. Moltes, moltes mercès.